

Text per a la Memòria 2001 del COMB, datat a Maig del 2002

En ben pocs anys el dinamisme i la complexitat de la recerca clínica ha crescut extraordinàriament. Pensem en els criteris que han de regir l'obtenció, manipulació, magatzematge i custòdia de mostres biològiques per fer proves genètiques. Allò que fins fa poc ho consideràvem una rutina, un acte mèdic que formava part dels estàndards habituals, avui és un acte d'extraordinàries implicacions que convé revisar en totes les seves etapes, ni que sigui pel fet que els avenços tècnics han aconseguit que la informació genètica que contenen les nostres cèl·lules pugui conservar-se de forma perpètua. Tenint en compte doncs la diversitat de condicions amb les que es conserven (i es segueixen obtenint) les mostres biològiques i al fet que, en un futur proper, podrem saber més coses (més informació genètica) sense haver de sol·licitar més mostra als donants, no ens ha d'estranyar que es necessitin unes noves regles del joc. Amb més motiu tenint en comte que l'ordenació jurídica anirà sempre al darrera dels esdeveniments reals, per a la qual cosa convé que la comunitat mèdica adopti nous referents pel que fa l'obtenció del consentiment informat i la seva necessitat de renovació segons sorgeixen noves preguntes de recerca. Una comanda de consentiment que, segons els casos, caldrà que sigui estesa a tota la parentela del donant. Apart necessitem incloure nous procediments estandarditzats per preservar de forma exquisida la confidencialitat de les mostres que obtenim, i hi haurà (ha) circumstàncies en les que haurem (ja hauríem) de discutir respecte de la idoneïtat (i la bondat) que siguin empreses privades i alienes a nosaltres les que custodiïn aquesta informació tan personal. A això cal afegir-hi la necessitat que les pròpies institucions on hi fem aquesta recerca ens facilitin nous i més mitjans per tal que la salvaguarda de la intimitat de les persones que ens fan confiança quedi degudament preservada. Però abans de res som nosaltres mateixos els que hem d'estar convençuts de totes aquestes necessitats, i el col·legi no en pot quedar tampoc al marge.

Els nous desafiaments de la recerca clínica moderna provenen de diversos àmbits. Disposem d'estrictes reglamentacions pel que fa l'experimentació clínica amb nous medicaments i productes sanitaris (per cert, una legislació que ens ha conduït a una excessiva burocratització de la recerca clínica) Però la legislació és més confosa quan el que es planteja són altres tipus d'experiments en els que, per exemple, s'assagen nous procediments quirúrgics, noves pautes terapèutiques amb medicaments ja ben coneguts, o quan s'experimenta amb una teràpia gènica. Com que no tenim dubtes en que s'hauria de ser molt respectuós en qualsevol mena de procediment experimental, com que no podem esperar que el legislador ens dicti la norma que toca (i també no sempre ens és imprescindible), la corporació mèdica ha de saber anticipar-se als esdeveniments, no fos cas que aquells sectors "reglamentadors" ens ho volguessin resoldre a base de posar-nos més entrebancs, quan ja ens en sobren.

La manera de fer recerca clínica ha deixat de ser una tasca individual, avui és un treball en equip on hi participen altres professionals, com per exemple biòlegs i, si els equips estan consolidats, és freqüent que hi integrin a estudiants becaris en formació com futurs investigadors. Estem davant d'un nou mapa pel que fa la composició dels grups que fan recerca clínica. Per això convé que existeixin punts de referència nous en relació amb la preparació dels protocols de recerca (no només pel que fa als aspectes estrictament ètics), pel que fa a les pràctiques de publicació, i molt en particular per a tot allò relacionat amb l'autoria dels treballs científics. Finalment cal recordar que una bona part de la recerca clínica està promoguda per la indústria sanitària i aquest simple fet comporta l'aparició de problemàtiques noves, diverses i profundes. La nova intel·ligència amb la que s'ha dotat la indústria farmacèutica ha fet que, en moltes propostes d'assaigs clínics, es busquin metges per col·laborar, però només com a mers "comparses" subministradors de "casos" i sempre que estiguin disposats a omplir correctament i escrupolosament un protocols de recollides de dades, informació que en bona part després perdrem de vista. I perduda doncs qualsevol possibilitat d'obtenir drets d'autor (ja que la contribució intel·lectual real en molts d'aquests casos és quasi nul·la) segueixen i creixen les vinculacions ja que estem davant d'una transacció en la que sempre hi ha una interessant contrapartida econòmica. Estem davant d'allò que hom coneix com els conflictes d'interessos, econòmics i d'altra mena. Aquest precisament fou el tema central d'una molt concorreguda jornada col·legial que va tenir lloc el proppassat 30 de novembre del 2001. Recordo poques jornades com aquelles, on tant ponents com assistents van participar activament i sense embuts en el tractament de qüestions molts sensibles. Des d'aquella jornada podem afirmar que hi ha molts col·legiats preparats i que el propi col·legi està prou sensibilitzat per tal que es pugui ampliar i modernitzar el nostre codi deontològic. La idea seria adaptar-lo als nous desafiaments ètics de la recerca clínica moderna. La virtut consistiria en introduir consideracions pròpies de les bones pràctiques científiques, una tasca que ja és pròpia i consubstancial a la pròpia pràctica clínica.